gevolg is van redenering, inzicht of oordeel, die iemand tot iets doen overhellen.

Genegen duidt meer op die neigingen, die uit lust of begeerte ontstaan.

De mens is ***geneigd*** *tot zonde (zijn aard brengt dat mede). Dat hij flink ontwikkeld was naar geest en lichaam, onbezorgd, vrolijk en altijd* ***geneigd*** *tot schertsen. Ik ben* ***geneigd*** *dit toe te stemmen, (ik hel er toe over, omdat ik er over nagedacht heb). Niemand is meer dan ik* ***geneigd***, *hare gedachtenis te vereren.*

Hij is daar niet toe ***genegen*** *(hij heeft er geen lust in). De graaf van Vlaanderen was* ***genegen*** *om zijn dochter aan Edmond van Engeland te geven.*

468. GENEESKUNDE, GENEESKUNST.

Geneeskunde heeft betrekking op de theoretische wetenschap, **geneeskunst** op de praktische bekwaamheid,

(zulks in overeenstemming met het verschil van betekenis tussen *kunde* en *kunst*).

Geneeskunde vervangt tegenwoordig meer en meer *geneeskunst;* dit laatste echter wordt nog veel door dichters gebruikt, met het oog op de versmaat.

Student in de ***geneeskunde***. *De wet van 12 maart 1818 op de uitoefening der* ***geneeskunde***. *Gij oefent onwettelijk de* ***geneeskunde*** *uit.* (CONSCIENCE)

Ook zou ik op het gebied der ***geneeskunst*** *komen, en daarvan heb ik geen verstand.* (GEEL) *Vader Volkert was, althans naar zijn bewering, niet onbedreven in de* ***geneeskunst***. (V. LENNEP)

469. GENEZEN, HELEN.

Beter maken of worden.

Genezen wordt gezegd van ziekte en ieder lichamelijk lijden.

Helen wordt alleen gebruikt van wonden.

De wonde verzwoor en wilde niet ***genezen***. *Ik ben geheel* ***genezen*** *en gezond.*

De wonde ***heelt*** *goed. De tijd zal die wonde wel* ***helen***.

470. GENOT, GENIETING.

Beide woorden zijn alleen synoniem in de betekenis van *aangenaam gevoel, welgevallen.*

Bij **genieting** staat de werking van het gevoel meer op de voorgrond, het genieten;

bij **genot** het gevoel zelf, de gewaarwording, ofwel bij overdracht, de omstandigheid die iemand doet genieten.

Genot is het gewone woord, ook in de spreektaal, terwijl *genieting* alleen in de schrijftaal gebruikt wordt.

Is er een leven denkbaar, met meer lasten en minder ***genietingen*** *dan het mijne? Het bezit dier* ***genietingen*** *en genoegens, die ons aards verblijf veraangenamen.*

Terwijl het verkwikkende ***genot*** *van de vrije natuur ons in een stille en weldadige stemming gebracht had. De arme drommel heeft niet lang* ***genot*** *gehad van hetgeen hij met zoveel zorg vergaard had. Het* ***genot*** *dat de muziek hun aanbood.*

471. GERECHTIGD, BEVOEGD, GEMACHTIGD.

Gerechtigd is hij die wettige aanspraak op het bezit van iets heeft of die de bevoegdheid heeft tot het verrichten van die handeling, welke in de bepaling wordt uitgedrukt.

Bevoegd is hij die door de wet of enig erkend gezag gerechtigd is datgene te doen wat een bepaling noemt.

Gemachtigd is hij die volgens recht of overeenkomst voor een ander kan optreden.

Zij was tot die erfenis ***gerechtigd***. *Hij is* ***gerechtigd*** *(of :* ***bevoegd****) om onderwijs te geven. Hij moet u verzoeken alle verdere pogingen te laten varen, tot zij meerderjarig is en zelf* ***gerechtigd*** *een keus te doen.*

De ambtenaren maken van een en ander proces-verbaal op, hetwelk aan de ***bevoegde*** *ambtenaar van het openbaar ministerie wordt toegezonden.* (W. v. S.) *Wij laten dit verleidelijk werk aan meer* ***bevoegden*** *over.*

De voogd, ***gemachtigd*** *door de kantonrechter, kan het goed van de minderjarige verkopen.*

472. GERECHTIGHEID, RECHTVAARDIGHEID.

Gerechtigheid bestaat in overeenstemming met het recht en de wet.

Rechtvaardigheid is in overeenstemming met recht en billijkheid en herinnert meer aan godsdienst of kerk.

Iemand ***gerechtigheid*** *laten wedervaren. Zich te doordringen van het wezen der* ***gerechtigheid***, *ziedaar de eerste voorwaarde om te begrijpen, wat voor ons recht is. In* ***gerechtigheid*** *zult gij uw naaste richten.*

Hij was steeds van een onkreukbare ***rechtvaardigheid***.

473. GESCHIKT, BEKWAAM, KUNDIG, KNAP.

Die de vereisten bezit om iets naar behoren te verrichten.

Geschikt wil zeggen, dat men voor iets aanleg heeft of wegens het bezit van de vereiste praktische vaardigheid daarvoor bijzonder bruikbaar is.

Bekwaam is hij, die kunde aan vaardigheid paart, zodat men degelijk werk kan leveren.

Kundig duidt vooral op het bezit van degelijke theoretische kennis van een bepaald vak.

Knap duidt aan, dat het bezit van theoretische kennis gepaard gaat met natuurlijke aanleg.

Wij zijn niet voor alle werk even ***geschikt***. *Hij was niet* ***geschikt*** *voor de dienst. Hij koos de* ***geschiktste*** *personen uit.*

Het is een zeer ***bekwaam*** *ambtenaar. Hij is zeer* ***bekwaam*** *in zijn vak.*

Een staat heeft nog meer behoefte aan ***kundige*** *en* ***bekwame*** *mannen dan aan geleerden. In de brieven aan zijn vertrouwde vreinden klaagt de raadpensionaris gedurig over het geringe getal van* ***kundige*** *regenten en bruikbare beambten.*

Een ***knap*** *letterzetter kon een blad druks van hem afzetten, waarvan geen revisie nodig was; zo duidelijk was de kopij. Mijn vriend is zeer* ***knap*** *in wiskunde.*

474. GESCHIKT, BRUIKBAAR.

Geschikt onderstelt, dat iets speciaal gemaakt is om voor een bepaald doel te gebruiken.

Bruikbaar is zwakker en zegt alleen, dat het desnoods tot dat doel kan gebezigd worden.

Ook in figuurlijke zin bestaat dit onderscheid. *Geschikt* wordt gezegd van iemand, van wie men zeker is, dat hij goed zal verrichten hetgeen hem wordt opgedragen.

Synoniemen

VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederduitsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen meedelen, opdat in een latere druk eventuële aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. C.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS